

Marcin Florczak

Kompozytor? Kto to taki? – propozycja kreatywnego wprowadzenia tematu na lekcji muzyki w szkole podstawowej

Cel przyświecający realizacji tematu w autorski sposób

Podstawa programowa kształcenia muzyki w szkole podstawowej określa, że „muzyka jest szczególną dziedziną sztuk pięknych, która stymuluje wielostronny, harmonijny i całościowy rozwój ucznia. Poprzez realizację wszystkich jej funkcji: wychowawczej, poznawczej, kształcącej, kompensacyjno-terapeutycznej, estetycznej, integrującej, ludycznej i kreacyjnej, przyczynia się do kształtowania osobowości młodego człowieka otwartego na świat i wyzwania, które niesie współczesność. Zadaniem muzyki jest przede wszystkim rozwijanie wrażliwości, wyobraźni i kreatywności uczniów¹”. W związku z powyższym postanowiłem nie tylko wskazać teoretyczne podstawy wiedzy o tym, kim jest kompozytor, czym się zajmuje. Moim zdaniem kształcenie powinno odbywać się także poprzez propagowanie pozytywnych wzorców i prezentowanie młodemu człowiekowi postaw. W swoim eksperymencie metodycznym postanowiłem pokazać uczniom, że znając podstawy z zakresu kompozycji, jestem w stanie komponować.

Opis sposobu działania na lekcji

Lekcja zaczyna się pogadanką dotyczącą znaczenia wyrazu: kompozytor². Proszę o stworzenie definicji wskazanego leksemu. W razie potrzeby uzupełniam

¹ Za: *Postawa programowa kształcenia ogólnego z komentarzem. Szkoła podstawowa. Muzyka*, s. 10.

² Kompozytor (*łac. compositor*) – twórca utworu muzycznego. Kompozytor zajmuje się tworzeniem muzyki. Komponując utwór muzyczny, twórca powinien mieć pomysł na jego brzmienie, formę, obsadę wykonawczą, konwencję i stylistykę.

wypowiedzi uczniów. Wprowadzam informacje dotyczące warsztatu pracy kompozytora. Zwracam uwagę, że inwencja twórcza może znacząco zmienić muzykę. Wspólnie dokonujemy analizy. Pierwsze próby dotyczą popularnej piosenki: „Włazł kotek na płotek”. Wykonuję utwór w tonacji dur, następnie moll (w klasie, w której znajdują się uczniowie potrafiący grać na instrumentach, można poprosić o zagranie chętnego ucznia). Pytam uczniów o wrażenia; o to, czy są zauważalne różnice. Zauważają, że tonacja dur stwarza klimat wesołości. Wykonanie w tonacji moll odczytują jako smutne. Uważam, że należy wyjaśnić uczniom różnice w zapisie nutowym. Wyświetlam nuty na tablicy i pokazuję różnice. Widoczny w zapisie nutowym bemol przy dźwięku „e” powoduje zmianę na dźwięk „es”, co wprowadza zmianę z *dur* na *moll*.

Włazł kotek na płotek

DUR

MOLL

Ilustracja 1. Włazł kotek na płotek

Kolejny przykład jest ambitniejszym dziełem muzycznym. Jest to kompozycja L. van Beethovena – Symfonia Nr 7 op. 92 A-dur (II, Allegretto). Moim celem jest ukazanie prostoty melodii w utworze. W tym momencie gram na pianinie tylko i wyłącznie górny głos melodii.

Symfonia Nr.7 op.92 A-dur (II, Allegretto)

Allegretto

Ludwig van Beethoven
opr. fragm. M. Florczak

Ilustracja 2. Symfonia.

Proszę uczniów o podzielenie się opinią dotyczącą odbioru. Chcąc uchwycić różnice, gram ten utwór na skrzypcach. Owo działanie powoduje, że uczniowie zauważają zmianę barwy instrumentu, ponieważ skrzypce brzmią inaczej niż pianino. Zapytani o refleksję, nie zauważają, żeby melodia szczególnie intrygowała. Następnie gram melodię na pianinie z przygotowaną harmonizacją. (Uczniowie zauważają zmianę).

Ostatnim już zabiegiem jest zaprezentowanie oryginalnego utworu i zwrócenie uwagi, jak brzmi on w całości. (Zwracam uwagę na to, że melodia nabiera pewnego rodzaju kolorytu).

Wykład nauczyciela dotyczący środków kompozytorskich, w których zachęca do samodzielnej aktywności (chętni uczniowie w ramach nieobowiązkowej pracy domowej przygotowują swoje kompozycje).

Ostatnim przykładem jest prezentacja autorskiej kompozycji *Jezu wiotki jak sarenka*. Przy użyciu programu muzycznego prezentuję gotową kompozycję.

Wspólnie dokonujemy analizy i interpretacji tekstu. Ma to na celu wskazanie przyczyn wybrania pewnych rozwiązań melodyjnych. (Warto zauważyć, że jest to utwór utrzymany w molowej smutnej tonacji c-moll, dodatkowo dosyć nisko napisany jak na chór szkolny. Służy to podkreśleniu słów z tytułu utworu *Jezu wiotki jak sarenka*. Po piątej zwrotce zdecydowałem się dodać solistę, który podkreśla słowa: „Ojczy świata i zaświata, Władco, Sędzio, Zbawco, Boże”. W siódmej zwrotce następuje zaś modulacja, doprowadzając utwór do finału. Chór śpiewa najpierw w dynamice *piano*. Następnie utwór przybiera na sile i chór wykonuje go w *mezzo forte*. W tym momencie pojawia się już

solista. W ostatnich już zwrotkach dynamika nabiera na sile, lecz przed samym końcem w ostatnich słowach następuje ściszenie na słowach, które już się pojawiły na początku: „Jezu wiotki jak sarenka, Jezu, Dziecię Jezu Boże”. W swojej propozycji następnie nauczyłem uczniów utworu. Klasa zamieniła się w chór.

Kolęda na chór szkolny jednogłosowy + solo - dyskant chłopięcy lub sopran liryczny.

Jezu, wiotki jak sarenka

słowa: Wojciech Bąk
muzyka: Marcin Florczak

$\text{♩} = 85$ Cm Gm A $\flat$ B $\flat$ Cm Gm A $\flat$ B $\flat$

Chór

P

1. Je - zu wio - tki, jak sa - ren - ka, Śpiew mój przed Twą dło - nią kłę - ka.
2. Je - zu, dzie - cka drżą - cy cia - lem Sło - dko glo - sić Twą po - chwa - łę.
3. Po - szum brzmi a - nio - łów lo - tu, Woń ka - dzi - dla, kró - łów zło - to.
4. Jak w ko - lę - dach dźwię - czy stra - ach Głos mi - lo - ści, nu - ta wia - ry.

Cm Gm A $\flat$ B $\flat$ Cm Gm Cm A $\flat$ B $\flat$

Chór

1. 2. 3. 4.

Je - zu, kru - chy jak o - pla - tek To - bie ser - ce w lży bo - ga - te. -
Z wo - lem, o - słem, pa - ste - rza - mi Kłę - czę mi - łość brzmi sło - wa - mi.
Lśni Mat - czy - ny - blask u - śmie - chu Śpie - wu Jej prze - brzmię - wa e - cho.
Pa - nie, wi - dzom nie - po - ję - ty Nie - wy - po - wie - dzia - ny, Świą - ty.

Cm Gm A $\flat$ B $\flat$ Cm Gm A $\flat$ B $\flat$

S

mf

5. Oj - cze świa - ta i za - świa - ta, Wła - dco, Sę - dzio, Zba - wco, Bo - że
6. Tyś nie - wzgar - dził dzie - cka cia - lem, Ni - tchem wo - łów, sier - ścią o - sła.

Cm Gm A $\flat$ B $\flat$ Cm Gm A $\flat$ B $\flat$

Chór

mp

5. Oj - cze świa - ta i za - świa - ta, Wła - dco, Sę - dzio, Zba - wco, Bo - że
6. Tyś nie - wzgar - dził dzie - cka cia - lem, Ni - tchem wo - łów, sier - ścią o - sła.

Cm Gm A $\flat$ B $\flat$ Cm Gm Cm A $\flat$ B $\flat$ Cm Gm A $\flat$ B $\flat$ sm4-3

S

Przyj - mij głos, co z ust mych wzła - ta W ko - lę - do - wej brzmiąc po - ko - rze. -
Tyś pa - stu - chów przy - jął chwa - łę, Choć tak lu - dzko by - la pro - sta.

Cm Gm A $\flat$ B $\flat$ Cm Gm A $\flat$ B $\flat$ Cm Gm A $\flat$ B $\flat$

Chór

Przyj - mij głos, co z ust mych wzła - ta W ko - lę - do - wej brzmiąc po - ko - rze. -
Tyś pa - stu - chów przy - jął chwa - łę, Choć tak lu - dzko by - la pro - sta.

18 *f* Dm Am B $\flat$ C Dm Am B $\flat$ C

S
7. Nie wzgar - dzi - leś lu - dzką mo - wą Wu - stach kró - lów, w Ma - tki dźwię - ku
8. Nie gardź mną, gdy śpie - wem klę - kam I u stóp Twych ser - ce zło - żę

18 *mf*

Chór
7. Nie wzgar - dzi - leś lu - dzką mo - wą Wu - stach kró - lów, w Ma - tki dźwię - ku
8. Nie gardź mną, gdy śpie - wem klę - kam I u stóp Twych ser - ce zło - żę

22 Dm Am B $\flat$ C Dm Am Dm B $\flat$ C Dm

S
Dzie - cko kru - che wie - czne slo - wo, Żdźbło pla - czą - ce wie - czne Pię - kno!
Je - zu wio - tki jak sa - ren - ka Je - zu, Dzie - cię Je - zu, _____ Bo - że!

22

Chór
Dzie - cko kru - che wie - czne slo - wo, Żdźbło pla - czą - ce wie - czne Pię - kno!
Je - zu wio - tki jak sa - ren - ka Je - zu, Dzie - cię Je - zu, _____ Bo - że!

Ilustracja 3. Koleśa Jezuu wiotki jak sarenka.

Ewaluacja

Ważnym aspektem w pracy nauczyciela jest ewaluacja swojego warsztatu pracy. Po przeprowadzeniu zajęć z wykorzystaniem autorskiej kompozycji poprosiłem uczniów o wystawienie oceny na muzycznym barometrze. Uczniowie kolorowali najwyższe wskaźniki. Na swoich kartkach dopisywali komentarze, które były wyrazem podziwu, sugerowali, że sami także spróbują w przyszłości komponować.

Marcin Florczak jest absolwentem Instytutu Muzyki Uniwersytetu Rzeszowskiego na wydziale Edukacja Artystyczna w zakresie Sztuki Muzycznej oraz Akademii Muzycznej w Bydgoszczy im. Feliksa Nowowiejskiego na wydziale Dyrygentury Jazzu i Edukacji Muzycznej, nauczycielem muzyki w Szkole Podstawowej Nr 9 i 10 w Rzeszowie oraz instruktorem w Rzeszowskim Domu Kultury, filia Biała.